

УДК 371

ТЕХНОЛОГІЇ РОЗВИТКУ ІННОВАЦІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ КЕРІВНИКІВ ЗНЗ У СИСТЕМІ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ОСВІТИ

С.П. Загородній

Стаття присвячена проблемі розвитку інноваційної компетентності керівників загальноосвітніх навчальних закладів у системі післядипломної освіти. Показані підходи щодо набуття її шляхом використання Європейської кредитної трансферно-накопичувальної системи (ЄКТС). На основі аналізу нормативних джерел автор статті розкриває технологію розвитку інноваційної компетентності; виявляє особливості технології, очікувані результати підготовки до професійної діяльності керівника навчального закладу з інноваційного управління, набуті в системі післядипломної освіти.

Ключові слова: інноваційна компетентність, керівник загальноосвітнього навчального закладу, розвиток, управлінська інноваційна діяльність, зміст, поняття, мета, завдання, загальна модель та особливості розвитку інноваційної компетентності.

ТЕХНОЛОГИИ РАЗВИТИЯ ИННОВАЦИОННОЙ КОМПЕТЕНТНОСТИ РУКОВОДИТЕЛЕЙ ОУЗ В СИСТЕМЕ ПОСЛЕДИПЛОМНОГО ОБРАЗОВАНИЯ

С.П. Загородній

Стаття посвящена проблеме формирования инновационной компетентности руководителей общеобразовательных школ в системе последипломного образования. Показаны технологии ее приобретения на основе использования Европейской кредитной трансферно-накопительной системы (ЕКТС). На основе анализа нормативных источников автор статьи раскрывает технологию развития инновационной компетентности; определяет особенности технологии, ожидаемые результаты подготовки к профессиональной деятельности руководителя учебного заведения с инновационным управлением, приобретенные в системе последипломного образования.

Ключевые слова: инновационная компетентность, руководитель общеобразовательного учебного заведения, развитие, управленческая инновационная деятельность, содержание, понятие, цель, задачи, общая модель и особенности развития инновационной компетентности.

THE TECHNOLOGIES OF INNOVATIVE COMPETENCE DEVELOPMENT OF EDUCATIONAL ESTABLISHMENTS LEADERS IN THE SYSTEM OF AFTER DIPLOMA EDUCATION

S. Zagorodnyi

The article deals with the problems of the innovation competence development of the educational establishments leaders in the system of after diploma education. The principles of acquiring it by means of using the European Credit Transfere saving system are presented. The author of the article uncovers the technology of the development of innovative competence, based on the normative sources, discovers the peculiarities of the technology, expected results of preparation for professional activity of headmasters of educational establishments using the principles of innovative administration acquired while getting after diploma education. The findings from this research provide evidence that current socio-economic conditions have led to fundamental changes in the training of professionals. It has been transformed from traditional approaches to principles of competency in professional education.

Key words: innovative competence, leader of general educational establishment, administrative innovative activity, the content, the notion, the purpose, the tasks, the general model and peculiarities of the innovative management of the educational institution.

Прийняття Закону України «Про вищу освіту» [6] обумовлює інноваційні зміни у вищій освіті, зокрема й післядипломній. Новим у аспекті вимог закону є Європейська кредитна трансферно-накопичувальна система (ЄКТС) – система трансферу й накопичення кредитів, що використовується в Європейському просторі вищої освіти з метою надання, визнання, підтвердження кваліфікацій та освітніх компонентів і сприяє академічній мобільності здобувачів вищої освіти. Система ґрунтується на визначенні навчального навантаження здобувача вищої освіти, необхідного для досягнення визначених результатів навчання, та обліковується в кредитах ЄКТС. Завданнями ЄКТС обумовлено перехід на впровадження кредитно-модульної системи вищої освіти, у т.ч. й післядипломної, яка містить вимоги до професійної діяльності в межах конкретного навчального предмета; до професійних якостей; до соціального поведінкового досвіду. Передбачається, що під час навчання на курсах підвищення кваліфікації, чи інших навчальних курсах, фахівцям упродовж життя будуть зараховувати додаткові кредити Європейської кредитно-трансферної системи (ЄКТС), що додаватимуться до кредитів, отриманих у вищому навчальному

закладі, і загальний рівень освіченості фахівців буде визначатися їхнього навчальною активністю протягом усього життя.

В останні десятиріччя активізувалися дослідження проблем педагогічних інновацій вітчизняними вченими: Н.Василенко, Л.Вашенко, Л.Даниленко, І.Єрмаковим, І.Зязюн, Н.Клокар, О.Козловою, М.Мірошніченком, Н.Коломінським, Н.Ничкало, В.Сгадовою, Г.Сиротенком та ін. У їхніх працях висвітлюються питання інноваційної освітньої політики в державі, готовності до інноваційної діяльності вчителя та керівника ЗНЗ, зокрема до здійснення ним власної інноваційної діяльності та забезпечення результату ефективного управління ЗНЗ та ін.

Мета статті – проілюструвати технології розвитку інноваційної компетентності керівників загальноосвітніх навчальних закладів у системі післядипломної освіти з використанням Європейської кредитної трансферно-накопичувальної системи (ЄКТС).

Кредитно-модульна система організації навчального процесу є не просто системою визначення навчального навантаження – це цілком нова філософія організації навчального процесу, наукові принципи якої мають засади системи підготовки керівників ЗНЗ до інноваційної діяльності в ІППО:

- системно-структурний, який забезпечує способи й характер зв'язків між її елементами;
- системно-діяльнісний, що сприяє розкриттю механізму внутрішнього функціонування систем, взаємодії систем і їх середовищ;
- синергетичний, що характеризує процеси оновлення, які ґрунтуються на засадах синергетики – науки про неврівноважені фазові переходи, які відбуваються в соціально-педагогічних системах [2].

Особливістю організації навчального процесу в кредитно-модульній системі є орієнтація на керівників ЗНЗ, стимулювання їх до самостійної роботи, творчої активності, що має, як наслідок, позначитися на якості їхньої підготовки до розв'язання сучасних завдань освіти. Вона містить відчутні переваги перед вітчизняною імперативно-репресивною системою освіти, яка надає менше свободи тим, хто навчається, і більше налаштована на навчальний процес, а не на його результат. Саме це дає більші можливості для розв'язання основних завдань системи розвитку інноваційної компетентності керівників ЗНЗ в ІППО, а саме: підвищення рівня їхньої готовності і компетентності з цієї проблеми, оволодіння вміннями розробки, експерименту, апробації і впровадження педагогічних інновацій в управління, навчання й виховання [1].

Зіставлення мети, завдань і принципів післядипломної освіти з результатами розгляду цільової складової ЄКТС у історичній перспективі свідчить про необхідність по-новому окреслити зміст розвитку в керівників ЗНЗ інноваційної компетентності.

Розглянемо переваги організації розвитку інноваційної компетентності керівників ЗНЗ в умовах навчання за принципами кредитно-модульної системи, яка покликана стимулювати:

- активність керівників ЗНЗ. З перших днів навчання на курсах підвищення кваліфікації керівники ЗНЗ отримують так званий інформаційний пакет (брошуру з описом ІППО, адресами й телефонами його структурних підрозділів, перелік навчальних модулів і тем, які вони мають вивчати, перелік (вибіркових) навчальних дисциплін);
- індивідуальність керівників ЗНЗ у навчанні та їхня відповідальність. Керівник ЗНЗ також отримує орієнтовний навчальний план, на основі якого він може скласти індивідуальний план, у відповідності до якого буде навчатися. Це означає, що керівник ЗНЗ може вибирати навчальні дисципліни згідно із затвердженою в ІППО структурно-логічною схемою підготовки фахівців. Схема передбачає певну послідовність вивчення тих чи інших тем. Керівник ЗНЗ має запланувати своє навчальне навантаження так, щоб у сумі воно складало 60 кредитів (30 год.). Для цього він має вибрати відповідну кількість обов'язкових навчальних дисциплін і предметів;
- творчість керівників ЗНЗ. Важливим складником кредитно-трансферної системи є стимулювання аналітичної, творчої роботи слухачів – керівників ЗНЗ. За вимогами Болонської декларації, слухачам не можна давати завдання, відповіді на які вони можуть отримати з підручників чи інших джерел. Навчання за кредитно-трансферною системою передбачає складання індивідуальних завдань у такий спосіб, щоб слухачі не мали можливості знайти готову відповідь у жодному джерелі – це має бути їхня самостійна творча робота, яка принесе користь і дасть позитивний навчальний результат;
- інтерактивність у навчанні керівників ЗНЗ. Це стосується не тільки індивідуальних завдань, а й усього навчального процесу: питання на семінарських заняттях повинні мати проблемний характер. На них стимулюються дискусії керівників ЗНЗ з проблемних питань, слухачі навчаються формулювати й відстоювати свою позицію;
- навчання керівників ЗНЗ в інтерактивних та активних формах. У навчанні варто широко застосовувати ділові ігри, презентації, розгляд практичних питань, розв'язання творчих задач. У такий же спосіб формулювати й запитання для тестових завдань;
- практичне застосування керівниками ЗНЗ отриманих знань. Керівник ЗНЗ не просто має показати

знання того чи іншого матеріалу, й уміння його застосовувати для розв'язання певних теоретичних і практичних проблем;

- широке застосування системи оцінювання активності керівників ЗНЗ. Ще однією важливою перевагою кредитно-модульної організації навчання є рейтингова система оцінювання активності керівників ЗНЗ, яка передбачає виставлення підсумкової оцінки з урахуванням не тільки результатів підсумкового контролю, а й усіх видів навчальних робіт, які виконував слухач у межах своєї підготовки. Тобто, за кожний вид навчальної роботи слухачеві присвоюється певна кількість балів, які і є результатами підсумкового контролю. У залік виставляється загальна кількість балів, яку набрав слухач у межах залікової одиниці. Рейтингова система оцінювання передбачає не лише позитивне оцінювання (плюсові бали), а й негативне (мінусові бали, які застосовуються як санкції до слухачів і віднімають певну кількість балів від загального рейтингу);

- оновлення змісту та технології системи розвитку інноваційної компетентності в керівників ЗНЗ, яка містить мотиваційну, змістову, процесуальну складові. Така система навчання передбачає не тільки застосування творчого підходу з боку слухачів, а й, передусім, викладачів. Тому важливою є змістова складова системи розвитку інноваційної компетентності в керівників ЗНЗ в ІППО, що ґрунтується на кредитно-модульній основі, у якій розкрито пріоритетні принципи, наукові підходи, мету й завдання, що суттєво впливає на зміст і технологію розвитку інноваційної компетентності в керівників ЗНЗ, а також на визначення напрямів їхньої самоосвіти. Від неї залежить суть змістової, процесуальної складових розробленої нами системи, а також форма й навчальний модульний план розвитку інноваційної компетентності в керівників ЗНЗ, інноваційної компетентності в ОІППО, зокрема й на кредитно-модульних засадах.

Розвиток у керівників ЗНЗ інноваційної компетентності в КВНЗ «Вінницька академія неперервної освіти» здійснюється в очно-дистанційній формі. Дистанційна освіта – це форма навчання, рівноцінна з очною, вечірньою, заочною та екстернатом, що реалізується, в основному, за технологіями дистанційного навчання та призначена для підвищення освітнього рівня чи кваліфікації окремих осіб або груп слухачів [1]. Кожен модуль у кредитно-модульній системі навчання керівників ЗНЗ складається зі структурних частин, які за змістово-логічною ознакою об'єднують певні теми.

Навчальний план розвитку інноваційної компетентності в керівників ЗНЗ складається з двох частин – варіативної та інваріантної:

- варіативна складова включає в себе гнучкі навчальні курси, спецкурси з інноватики, що враховують регіональні можливості;

- інваріантна – загальну (соціогуманітарну), функціональну (фахову), галузеву частини та індивідуально-творчу роботу.

Загальна частина інваріантної складової навчального плану підвищення кваліфікації керівників ЗНЗ в ІППО з проблем розвитку інноваційної компетентності включає розгляд питань із інноваційної освітньої політики держави; інноваційного розвитку ЗНЗ; залучення учасників інноваційного процесу до управління ЗНЗ; законодавчої, нормативно-правової бази інноваційної компетентності керівників ЗНЗ [7; 8].

Функціональна частина включає розгляд питань стосовно змісту інноваційної компетентності керівників ЗНЗ, моніторингу управління якістю освіти в інноваційному закладі освіти, мотиваційного управління персоналом, управління системою розвитку інноваційної компетентності в керівників ЗНЗ.

Галузева частина включає розгляд питань про новітні досягнення інноваційної діяльності як умови підвищення рівнів розвитку інноваційної компетентності в керівників ЗНЗ, залучення додаткових ресурсів для її здійснення; підтримку безперервних зовнішніх і внутрішніх комунікацій, розробку індивідуальних творчих інноваційних проєктів. Розвиток у керівників ЗНЗ інноваційної компетентності на основі кредитно-трансферної системи може здійснюватися також за очною, очно-заочною, пролонгованою, індивідуальною формами навчання:

- навчання за очною (денною) формою здійснюється з відривом від виробництва на базі Академії;
- заочна форма навчання організовується для тієї категорії керівників ЗНЗ, які з поважних причин не можуть на тривалий термін виїхати з місця проживання на стаціонарне навчання;

- очно-заочне навчання – форма організації навчального процесу, яка базується на застосуванні традиційних та інноваційних форм навчання, передових освітніх технологій, навчально-методичному забезпеченні самостійної роботи керівників ЗНЗ у поєднанні очного та заочного навчання;

- очно-дистанційне підвищення кваліфікації – одна із форм дистанційного навчання, основою якого є керована самостійна робота керівників ЗНЗ, у якій широко застосовуються сучасні інформаційно-комунікаційні технології та поєднуються очне та дистанційне навчання;

- в умовах пролонгованого навчання здійснюється розвиток інноваційної компетентності шляхом підготовки керівників ЗНЗ до інноваційної діяльності за рахунок різних проєктів та програм до міжатестаційного періоду. Система забезпечення якості пролонгованого навчання має включати створення

мережі міжнародних контактів і міжнародного співробітництва; залучення членів національних та європейських асоціацій, працівників відповідних професій і спеціальностей [10; 11].

Така система навчання сприятиме мобільності розвитку в керівників ЗНЗ інноваційної компетентності за особистим індивідуальним планом. З цією метою ми проаналізували п'ятирічний цикл їхнього навчання.

Знаючи повний цикл навчальних годин, відведених керівникові ЗНЗ для підвищення кваліфікації, він може самостійно скласти свій індивідуальний план професійного зростання на 5 років, узгодити його з керівництвом районного управління освіти та обласного ІППО й виконувати в будь-якій, зручній для нього, формі навчання. Для контролю та звіту керівникам ЗНЗ пропонується залікова книжка, у якій робляться відповідні позначки стосовно вибраних видів діяльності в годинах та кредитах.

Таким чином, ми дійшли висновку, що організація навчання щодо розвитку в керівників ЗНЗ інноваційної компетентності в системі післядипломної педагогічної освіти на основі кредитно-трансферної системи забезпечує мотивацію (інтерес, мотив); зміст (знання, уміння); досвід (професійні якості керівника ЗНЗ, досвід управління ЗНЗ) управлінської інноваційної діяльності, які покращують результативність роботи закладу освіти та забезпечують сучасні підходи до розвитку інноваційної компетентності керівників ЗНЗ. Сучасні соціально-економічні умови призвели до кардинальних змін у професійній підготовці фахівців. Однією з основних трансформацій став відхід від традиційних підходів та перехід до компетентнісних засад у професійній освіті. Остання знаходиться в стані пошуку принципово нової методології організації змістової та процесуальної сторін навчальної діяльності. На тлі цього створюється інноваційна модель освіти, що орієнтується на суб'єктну активність як тих, хто навчається, так і тих, хто навчає, через сформованість відповідних компетентностей.

Література

1. Василенко Н.В. Інноваційний потенціал школи: створення, прийняття та реалізація нововведень : трактат / Н. В. Василенко. – Вінниця: ВО УПОПП, 2010. – С. 105
2. Василенко Н.В. Система підготовки керівників загальноосвітніх навчальних закладів до інноваційної діяльності в інституті післядипломної педагогічної освіти / Н.В. Василенко // Сучасні інформаційні технології та інноваційні методи навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблема // Зб. наук. праць. – Випуск 14 / Редкол.: І.А. Зязюн (голова) та ін. – Київ – Вінниця: ДОВ «Вінниця», 2007. – С. 195-199.
3. Ващенко Л.М. Управління інноваційними процесами в загальній середній освіті регіону : монографія / Л.М. Ващенко. – К. : Видавниче об'єднання «Тираж», 2005. – 380 с.
4. Гриневич Л.М. Нова українська школа / Л.М. Гриневич. – Ел.доступ: [http://vefire.ru/news/PershiyNacionalniyMinistrOsvitiI naukiLiliyaGrinevichRozkazalayaKoyubudenovaukrainskashkolapislya2018roku/](http://vefire.ru/news/PershiyNacionalniyMinistrOsvitiI NaukiLiliyaGrinevichRozkazalayaKoyubudenovaukrainskashkolapislya2018roku/)
5. Даниленко Л.І. Управління інноваційною діяльністю в загальноосвітніх навчальних закладах : монографія / Л.І. Даниленко. – К. : Міленіум, 2004. – 338 с.
6. Закон України про вищу освіту від 1.07.2014 року № 1556-VII. – Ел.доступ.: <http://kntu.net.ua/index.php/rus/Struktura/Podrazdeleniya/Navchal-nij-viddil/Normativna-baza/Zakon-Ukrayini-pro-vischu-osvitu-vid-1.07.2014-roku-1556-VII>.
7. Зязюн І.А. Філософія неперервної освіти / І.А. Зязюн // Система неперервної освіти: здобутки, пошуки, проблеми : Матеріали між. наук.-практ. конф.: У 6 кн. – Чернівці: Митець, 1996. – Кн. 1. – С. 13.
8. Клокар Н.І. Управління обласним інститутом післядипломної педагогічної освіти: теорія і практика : наук.-метод. посібник / Н.І. Клокар. – К. : Міленіум, 2004. – 218 с.
9. Коломінський Н.Л. Директор школи як менеджер освіти: (індивід. та особисті властивості) / Н. Л. Коломінський // Директор школи, ліцею, гімназії. – 2002. – № 1. – С. 108–116.
10. Кремень В.Г. Освіта і наука України: шляхи модернізації / В.Г. Кремень – К. : Грамота, 2003.
11. Ничкало Н.Г. Неперервна професійна освіта як філософська та педагогічна категорія / Н. Г. Ничкало // Неперервна освіта: теорія і практика: Наук.-метод. журн. – 2001. – Вип. 1. – С.105-110.

References

1. Vasylenko N.V. Innovacijnyj potencial shkoly: stvorennja, pryjnyattja ta realizacija novovveden` : traktat / N. V. Vasylenko. – Vinnycya: VO UPOPP, 2010. – S. 105
2. Vasylenko N.V. Systema pidgotovky kerivnykiv zagal'noosvitnix navchal'nyx zakladiv do innovacijnoyi dijal'nosti v instytutі pislyadyplomnoyi pedagogichnoyi osvity / N.V. Vasylenko // Suchasni informacijni tehnologiyi ta innovacijni metodyky navchannya u pidgotovci faxivciv: metodologiya, teoriya, dosvid, problema // Zb. nauk. pracz. – Vypusk 14 / Redkol.: I.A. Zyazyun (golova) ta in. – Ky`yiv – Vinnycya: DOV «Vinnycya», 2007. – S. 195-199.
3. Vashhenko L.M. Upravlinnya innovacijnymu procesamy v zagalnij serednij osviti regionu : monografiya / L.M. Vashhenko. – K. : Vydavnyche ob'yednannya «Tyrazh», 2005. – 380 s.
4. Grynevych L.M. Nova ukrajins`ka shkola / L.M. Grynevych. – El.dostup: [http://vefire.ru/news/PershiyNacionalniyMinistrOsvitiI naukiLiliyaGrinevichRozkazalayaKoyubudenovaukrainskashkolapislya2018roku/](http://vefire.ru/news/PershiyNacionalniyMinistrOsvitiI NaukiLiliyaGrinevichRozkazalayaKoyubudenovaukrainskashkolapislya2018roku/)
5. Danylenko L.I. Upravlinnya innovacijnoyi dijal'nisty v zagal'noosvitnix navchal'nyx zakladax : monografiya / L.I. Danylenko. – K. : Milenium, 2004. – 338 s.
6. Zakon Ukrayiny pro vyshhu osvitu vid 1.07.2014 roku № 1556-VII. – El.dostup.: <http://kntu.net.ua/index.php/rus/Struktura/Podrazdeleniya/Navchal-nij-viddil/Normativna-baza/Zakon-Ukrayini-pro-vischu-osvitu-vid-1.07.2014-roku-1556-VII>.

7. Zyazyun I.A. Filosofiya neperervnoyi osvity / I.A. Zyazyun // Systema neperervnoyi osvity: zdobutky, poshuky, problemy: Materialy mizh. nauk.-prakt. konf.: U 6 kn. – Chernivci: My`tecz, 1996. – Kn. 1. – S. 13.
8. Klokar N.I. Upravlinnya oblasny`m insty`tutom pislyady`plomnoyi pedagogichnoyi osvity`: teoriya i prakty`ka : nauk. - metod. posibnyk / N.I. Klokar. – K. : Milenium, 2004. – 218 s.
9. Kolomins`kyj N.L. Dyrektor shkoly yak menedzher osvity: (indyvid. ta osobysti vlastyvosti) / N. L. Kolomins`kyj // Dyrektor shkoly, liceyu, gimnaziyi. – 2002. – № 1. – S. 108–116.
10. Kremen` V.G. Osvita i nauka Ukrainy: shlyaxy modernizaciyi / V.G. Kremen` – K. : Gramota, 2003.
11. Nychkalo N.G. Neperervna profesijna osvita yak filosofs`ka ta pedagogichna kategoriya / N. G. Nychkalo // Neperervna osvita: teoriya i praktyka: Nauk.-metod.zhurn. – 2001. – Vy`p. 1. – S.105-110